

KRZYSZTOF R. PROKOP – GLIWICE

[Recenzja]: Bolesław Przybyszewski, *Katalog kanoników krakowskiej kapituły katedralnej w XVIII wieku*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2009, ss. 290 + wklejka

Katalog kanoników krakowskiej kapituły katedralnej w XVIII wieku to dzieło z dawna zapowiadane i oczekiwane w środowisku historyków (nie tylko Kościoła). Ukazało się ono w osiem lat po śmierci autora, którego postaci przybliżyć nie potrzeba, jako że ostatnimi czasy wiele o nim pisano – nie tylko w kontekście jego dokonań naukowych¹, ale również życiowej drogi, w tym zwłaszcza roli odegranej w tzw. procesie Kurii krakowskiej z lat 1952-1953². Na ostateczny kształt

---

¹ *Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny*, t. 2, pod red. J. Kapuścika, Warszawa 2000, s. 595 [gdzie bez wiedzy autora zamieszczono wykonaną przez piszącego te słowa fotografię B. Przybyszewskiego]; S. Piech, *Przybyszewski Bolesław, pseud. M. Venturelli (1908-2001), protonotariusz apostolski, profesor Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, historyk sztuki, historyk Kościoła, hagiograf*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 9 – 1994-2003, pod red. J. Mandziuka, Warszawa 2006, s. 530-538; *Poczet członków Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1872-2000*, pod red. R. Majkowskiej, Kraków 2006, s. 97. Zob. również: K.R. Prokop, *Bibliografia publikacji Ks. Profesora Bolesława Przybyszewskiego za lata 1985-1997*, „Folia Historica Cracoviensia”, 4-5 (1997-1998), s. 11-17; tenże, *Bibliografia prac naukowych Ks. Prof. dr hab. Bolesława Przybyszewskiego 1938-1998 (w 60-lecie działalności piśmienniczej)*, „Przegląd Kalwaryjski”, 5 (1998), s. 13-36; tenże, *Zagadnienia muzyczne w publikacjach Ks. Profesora Bolesława Przybyszewskiego*, tamże, s. 37-45; *Veritas vitae est viaticum carissimum. Dokumentacja uroczystego wręczenia Ksiąg Pamiątkowych Ks. Prof. Bolesławowi Przybyszewskiemu i O. dr. Pawłowi Szczanieckiemu OSB 30 maja 1998 w Tyńcu*, wyd. [K.R. Prokop], Kraków 1999; K.R. Prokop, *Tematyka franciszkańska w publikacjach Księdza Profesora Bolesława Przybyszewskiego (1908-2001)*, „Studia Franciszkańskie”, 13 (2003), s. 457-463; tenże, *Szkic do portretu w stulecie urodzin. Ksiądz Profesor Bolesław Przybyszewski*, „Alma Mater”, R. 2009 nr 112, s. 21-24.

² J. Marecki, *Przybyszewski Bolesław (1908-2001), kapłan archidiecezji krakowskiej*, w: *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989*, t. 2, pod red. J. Myszoza, Warszawa 2003, s. 234-235; F. Musiał, M. Lasota, *Kościół zraniony. Proces księdza Lelity i sprawa Kurii krakowskiej*, Kraków 2003, wg indeksu (zwl. s. 140-144); T.

prezentowanej edycji B. Przybyszewski wpływu nie miał, bowiem po złożeniu pozycji w redakcji wydawnictw Polskiej Akademii Umiejętności materiał ów został poddany długotrwałej «obróbce», której czasochłonność uzasadniano stwierdzoną jakoby w szeregu przypadkach niezgodnością wskazań źródłowych z istniejącą podstawą archiwalną, wymagających przez to kompleksowego zweryfikowania. Jeśli faktycznie zachodziły tego rodzaju rozbieżności, trzeba mieć na uwadze, iż materiał do *Katalogu* autor gromadził wiele lat temu, posiadając wtenczas – z racji sprawowania pieczy nad archiwaliami kapituły katedralnej na Wawelu tudzież krakowskiej Kurii Metropolitalnej – nieograniczony dostęp także do nieopracowanych jeszcze zespołów źródeł, które później zyskały nowe sygnatury (o ile w ogóle uprzednio je posiadały), jak też bywały przepaginowane (lub dopiero wprowadzano w nich nieobecną wcześniej paginację), stąd łatwo o niezgodność zapisu. Pracując nad finalną postacią tej pozycji B. Przybyszewski, z racji wieku i stanu zdrowia prawie w ogóle nie opuszczający własnego lokum, opierał się zatem na sporządzonych przed laty wypisach z archiwaliów, pochodzących wszakże wyłącznie z dwóch wyżej wspomnianych krakowskich archiwów kościelnych (Kapituły Katedralnej na Wawelu oraz Kurii Metropolitalnej – dawne Archiwum Konsystorskie), oraz na posiadanej we własnym księgozbiornie starszej literaturze przedmiotu, bez próby ogarnięcia nowszego piśmiennictwa, a przede wszystkim bez podejmowania kwerendy w innych kolekcjach archiwalnych.

Każdy obeznany z realiami XVIII-wiecznego Kościoła na ziemiach polskich badacz jest tymczasem świadom, że członkowie tak nobliwego grona kanoniczego, jak kapituła królewskiej katedry na Wawelu, byli wówczas każdorazowo prałotami czy kanonikami również innych katedr i kolegiat (prócz tego posiadając rozmaite beneficja parafialne), a niektórzy spośród nich piastowali też rozmaite funkcje państwowe, przeznaczone dla osób duchownych (kustosz koron królewskich, pisarz wielki, referendarz, sekretarz wielki Królestwa Polskiego, nie wspominając o urzędach podkanclerzego i kanclerza koronnego). Co więcej, rzeczony gremium kanonicze określane było przez współczesnych szaczkowym mianem *seminarium episcoporum*, bowiem tak wielu biskupów wywodziło się z tego grona, o których to członkach episkopatu traktują wszak różnorodne publikacje, tylko po części spożytkowując dotyczące tych postaci świadectwa, rozproszone w rozlicznych zespołach archiwalnych. W konsekwencji *Katalog* B. Przybyszewskiego jest zatem publikacją traktującą o uwzględnionych w nim postaciach wyłącznie

---

Isakowicz-Zaleski, *Księża wobec «bezpieki» na przykładzie archidiecezji krakowskiej*, Kraków 2007, wg indeksu (zwl. s. 242-245). Zob. także: *Ars longa, vita brevis. Rozmowa z ks. prof. dr. hab. Bolesławem Przybyszewskim [rozmawiał Krzysztof Rafał Prokop]*, „Alma Mater”, R. 2000 nr 22, s. 24–25 [fragmentaryczny przedruk – bez uprzedniej zgody autora i redakcji czasopisma – w pośmiertnej edycji: B. Przybyszewski, *Adam Stefan kardynał Sapieha, pasterz dobry – księżę niezłomny, 1867-1951*, wyd. I. Płatowska-Sapetowa, Łańcut 2002, s. 336-340]; S. Piech, *Pamięci Ks. Prof. Bolesława Przybyszewskiego*, „Alma Mater”, R. 2002 nr 38, s. 27-28; tenże, *W kręgu wspomnień o Ks. Prof. Bolesławie Przybyszewskim (1908-2001)*, „Folia Historica Cracoviensia”, 8 (2002) s. 245-266; *Niezłomni. W obronie ojczyzny i Kościoła (komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich)*, pod red. J. Mareckiego i F. Musiała, Kraków 2008, wg indeksu.

właśnie jako o członkach tytułowej kapituły katedralnej tudzież – wszakże tylko w ograniczonym zakresie, w odniesieniu do wybranych zagadnień – współpracownikach kolejnych biskupów krakowskich w sprawach związanych z zarządem rozległą diecezją, sięgającą wtenczas od Bytomia aż po Siedlce. Natomiast pozostałe, ograniczone do niezbędnego minimum informacje odnośnie do *curriculum vitae* danej postaci (pochodzenie, wykształcenie, etapy kariery kościelnej i państwowej), zaczerpnięte zostały przez autora z herbarzy, *Polskiego słownika biograficznego* oraz kilku innych publikacjach, zwykle starszej daty, których zestawienie widnieje na s. 18, po wykazie źródeł (s. 17-18). Sugestia piszącego te słowa, który pierwotnie był przewidywany przez B. Przybyszewskiego na redaktora naukowego zamierzonej publikacji, ostatecznie zaś został poproszony przez redakcję wydawnictwa PAU jedynie o przejrzanie całości maszynopisu i naniesienie ewentualnych uwag (w druku nie zawsze uwzględnionych), by towarzyszącą biogramom skromną bibliografię uzupełnić o nowsze pozycje, nie spotkała się z akceptacją – bynajmniej nie autora, wówczas już nieżyjącego.

Zasadniczy trzon prezentowanej edycji stanowi korpus 216 biogramów o dalece zróżnicowanej objętości – od ledwie kilku wierszy do nawet przeszło trzech stron, przy czym pośród tych postaci, którym B. Przybyszewski poświęcił najwięcej uwagi, znalazły się zarówno osobistości wybitne, a w każdym razie na różnych polach wsławione (prymasi Adam Ignacy Komorowski i Michał Jerzy Poniatowski, biskup Kajetan Ignacy Sołtyk, Hugo Kołłątaj czy Sebastian Sierakowski), jak też mało komu dziś znane (Franciszek Czerny-Szwarcenberg, Józef Gorzeński, Augustyn Lipiński, Dominik Lochman, Józef Olechowski, Franciszek Potkański *vel* Podkański, Benedykt Trzebiński). Wskazania na podstawie źródłową widnieją bezpośrednio w tekście (a nie w przypisach), umieszczone w nawiasach w poszczególnych zdaniach życiorysów, co stanowi – przynajmniej w założeniu – pewne ułatwienie dla badaczy, wyróżniając tą edycję na tle opracowanych tak samo przez B. Przybyszewskiego tomów *Cracovia artificum* czy *Wypisów źródłowych do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich*, gdzie w zawartych w przypisach biogramach widniały na końcu zbiorcze wskazania źródłowe, odsyłające niekiedy do kilkudziesięciu różnych świadectw, w czego konsekwencji chęć ewentualnego stwierdzenia, gdzie w archiwaliach znajduje się konkretna informacja, wymagała przejrzania «na piechotę» wszystkich wskazanych pozycji i miejsc w ich obrębie. Nota bibliograficzna pod biogramem nie obejmuje już wobec powyższego źródeł archiwalnych, a wyłącznie pozycje drukowane (spośród edycji źródłowych jedynie *Volumina legum*), przy czym w bardzo wielu przypadkach cała rzeczona bibliografia ogranicza się do jednej tylko pozycji, mianowicie *Katalogu biskupów, prałatów i kanoników krakowskich* L. Łętowskiego, a trafiają się życiorysy w ogóle pozbawione notki bibliograficznej (np. Franciszek Sierakowski – s. 189). Dopelnienie korpusu biogramów stanowi *Dodatek* (s. 262-268), zawierający wykaz opatów (Jędrzejów, Koprzywnica, Mogiła, Sieciechów, Święty Krzyż, Tyniec) i prepozytów generalnych (Miechów), a także sufraganów okręgowych (Lublin, Sandomierz) i archidiakonów (Lublin, Zawichost), którzy w uwzględnionym okresie czasu instalowali się w katedrze wawelskiej na *stallum honorificum*, jakkolwiek B. Przybyszewski

utrzymuje, że „nie mieli oni tytułu kanonika krakowskiego” (s. 262). Analogicznego charakteru przydatne zestawienia, w tym przypadku chronologiczne, znajdujemy również we *Wprowadzeniu* (s. 5-16), gdzie wskazano obsadę poszczególnych prałatur kapitulnych (s. 6-8), ale również kanclerzy biskupiego Księstwa Siewierskiego (s. 8), rektorów Hospicjum św. Stanisława w Rzymie (s. 9), a nawet prefektów *fabryki* świątyni katedralnej na Wawelu (s. 9-10)³.

Każda tego rodzaju praca z zakresu prozopografii, gromadząca i podająca w usystematyzowanej postaci tysiące danych faktograficznych, pozyskanych czy to bezpośrednio ze źródeł, czy też ze starszej literatury przedmiotu, siłą rzeczy obfituje w różne mankamenty, których nigdy nie sposób do końca uniknąć – nawet przy najstaranniejszym opracowaniu redakcyjnym. Nie jest zamiarem piszącego te słowa robienie erraty do prezentowanej publikacji, ku czemu miałyby nawet ułatwioną drogę, albowiem – jak to zostało wyżej zaznaczone – dane mu było zapoznać się z opatrzonym odręcznymi poprawkami autora maszynopisem *Katalogu* jeszcze na etapie poprzedzającym właściwą redakcję całości w wydawnictwie PAU, samemu nanosząc wtenczas rozmaite uzupełnienia czy korektury, które nie zawsze zostały spożytkowane, a jeśli nawet, to niekiedy w sposób bynajmniej nie służący ulepszeniu prezentowanego dzieła. Tak np. w odniesieniu do kanonika Michała Franciszka Czarneckiego piszący te słowa wskazał na datę roczną jego zgonu oraz miejsce wiecznego spoczynku, którym jest dawny kościół klasztorny franciszkanów-reformatów (obecnie redemptorystów) p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w położonych wówczas (mowa o roku 1716) na czeskim Śląsku Gliwicach, gdzie zachował się stosowny pomnik epitafijny z czarnego marmuru, wystawiony przez kanonika Jerzego Antoniego Mioszszewskiego (niegdysiejszego koadiutora M.F. Czarneckiego)⁴. Redaktorzy wydawnictwa informację tą wprawdzie uwzględnili, niemniej zapewne na marginesie wydruku ktoś musiał przy tym zaznaczyć, od kogo owo uzupełnienie pochodzi, a ktoś inny – przy «wyrabianiu» korekty – jedno z drugim zmieszał, gdyż w efekcie wezwanie wspomnianej świątyni klasztornej uległo zmianie w druku na „św. Krzysztofa” (s. 37). Kuriozalnie wygląda też omyłka w wykazie źródeł na s. 17, gdzie do pozycji *Acta gratiosa officialatus* zmarłego w roku 1808 Mikołaja Wybranowskiego przypisano daty 1891-1895, choć nawet z zamieszczonych na sąsiedniej stronie zestawień chronologicznych wynika, że oficjałem był on do roku 1795 (s. 16), gdy znów w samym biogramie – na s. 244 – jednoznacznie stwierdzone zostało, iż swym wikariuszem generalnym i oficjałem biskup Feliks Paweł Turski mianował go 12 I 1791 r. (bez wątpienia chodzi o lata 1791-1795).

Nadmieniono powyżej, iż wskazania na podstawie źródłową podawanych in-

³ Na temat tych ostatnich pisał niedawno K.R. Prokop, *Fabrica ecclesiae. Budowa i utrzymanie katolickich miejsc kultu w diecezji krakowskiej w czasach nowożytnych*, Warszawa – Kraków 2011, passim (gdzie wskazana dalsza literatura przedmiotu).

⁴ *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 6 – *Województwo katowickie*, pod red. I. Rejduch-Samkowej i J. Samka, z. 5 – *Powiat gliwicki*, oprac. E. Dwornik-Gutowska, M. Gutowski, K. Kutrzebianka, Warszawa 1966, s. 20; *Inwentaryzacja krajoznawcza województwa katowickiego*, pod red. E. Wieczorka, z. 10 – *Miasto Gliwice*, cz. 4 – *Zachód*, oprac. P. Rościszewski, Katowice 1997, s. 13-14.

formacji widnieją bezpośrednio w tekście, w postaci umieszczonych w nawiasach (na końcu zdań) sygnatur archiwalnych, podobnie jak była o tym mowa, że ich zweryfikowanie tudzież wyeliminowanie stwierdzonych nieścisłości czy omyłek miało zająć osobom przygotowującym *Katalog* do druku wiele czasu, opóźniając publikację o kilka lat. Można by zatem żywić uzasadnioną nadzieję, iż w tej postaci, w jakiej opracowanie B. Przybyszewskiego trafiło do obiegu naukowego, okaże się ono wolne od niedopatrzeń w owym względzie. Tak – niestety – nie jest, co pozwolimy sobie zilustrować dwoma przykładami. W biogramie wspomnianego tu wcześniej Adama Ignacego Komorowskiego, w latach 1724/1727-1737 kanclerza krakowskiej kapituły katedralnej, a następnie jej prepozyta, z której to prałatury – ku zaskoczeniu jemu współczesnych – nieoczekiwanie został promowany w 1748 r. wprost na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, czytamy (s. 82): „Sakry biskupiej udzielił Komorowskiemu w krakowskim kościele Mariackim 29 X 1749 r. biskup Andrzej Stanisław Załuski w towarzystwie Wacława Hieronima Sierakowskiego, biskup przemyskiego, i sufragana krakowskiego Michała Kunickiego (Offic. Crac. 182, s. 196)”. Pomijając już fakt, iż rzeczona konsekracja nowego prymasa miała miejsce w rzeczywistości dzień wcześniej, w liturgiczne wspomnienie śś. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza (28 X), zaś współkonsekratorów było czterech (dwaj niewymienieni, to sufragani gnieźnieński Krzysztof Dobiński i płocki Marcin Załuski), w tomie 182 *Acta officialia* z Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, na wskazanej karcie 196 (paginacja w tym woluminie jest bowiem podług kart, a nie stron), niczego odnośnie do święceń biskupich A.I. Komorowskiego nie znajdujemy. Dopiero na karcie 743v (faktycznie z przyporządkowaniem do daty 29 X 1749 r.) widnieje zapiska: „Hac die audientia causarum non fuit servata, ob praecedentem solemnem consecrationem Illustrissimi et Reverendissimi Domini Adami Ignatii comitis in Liptow et Orawa de Komorowy Komorowski, archiepiscopi Gnesnensis, Cracoviae, in ecclesia Beatissimae Mariae Virginis”⁵.

W niespełna dwie dekady później miało miejsce erygowanie w ramach rozległej diecezji krakowskiej okręgowej sufraganii lubelskiej (1767)⁶, na którą jako pierwszy (i zarazem ostatni w jej dziejach) promowany został 45-letni Jan Kanty Lenczowski (zmarł w 1807 r., po czterdziestu latach przynależenia do grona episkopatu). Jak podaje *Katalog* (s. 264), jego „konsekracji dokonał 18 X 1767 r. biskup chełmski Feliks Paweł Turski w kościele jezuitów w Warszawie (Episc. Crac. 98, k. 236^v-237; 107, k. 30)”. Również w tym przypadku osoba sięgająca po recenzowaną publikację miałyby prawo oczekiwać, że wskazane sygnatury «nakerują» ją na świadectwa mówiące o święceniach biskupich rzeczonego hierar-

⁵ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie [dalej cyt.: AKMKr], sygn. AOff. 182 – Acta actorum consistorii generalis Cracoviensis (Acta officialia) 1748-1749, k. 743v (Mercurii XXIX Octobris). Także: *Wypisy źródłowe biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI-XIX w.)*, cz. 10, wyd. K.R. Prokop, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”, 97 (2012) s. 254-255, nr 62.

⁶ Archiwum Archidiecezjalne w Lublinie, sygn. Rep.60 A 245 – Erectio suffraganeatus Lublinensis diaecesis Cracoviensis 1767.

chy, wszakże i tu zainteresowanego czytelnika czeka rozczarowanie. W tomie 107 *Acta episcopalia*, na kartach 30r-37v, znajduje się opatrzony nagłówkiem *Erectio suffraganeatus Lublinensis* dokument ordynariusza krakowskiego Kajetana Ignacego Sołtyka z daty: Kielce, 6 III 1767 r., dotyczący przede wszystkim uposażenia tworzonej funkcji⁷, gdy z kolei w tomie 98, na podanych w *Katalogu* kartach (tylko tylko, że obecnie w odnośnym woluminie wprowadzona została nowa paginacja), widnieje pochodząca z tej samej daty dziennej *Nominatio ad suffraganeatum Lublinensem*⁸. Natomiast wzmianki o święceniach biskupich J.K. Lenczowskiego nigdzie tam nie znajdujemy i najpewniej została ona zaczerpnięta z *Katalogu prałatów i kanoników sandomierskich* Jana Wiśniewskiego, który odnośną informację przytoczył także bez wskazania podstawy źródłowej⁹. W tej samej księdze *Acta episcopalia* (tj. 98), na karcie 321[318]v, widnieje pod datą 27 XI 1771 r. *Dispensatio super aetatis unius anni ad presbyteratum data Perillustri Josepho Szaniawski, cathedralis Cracoviensis canonico, parochialis in Sienna praeposito*¹⁰, podczas gdy B. Przybyszewski w biogramie kanonika Józefa Szaniawskiego (*nota bene* od 1774 r. dzierżącego w komendzie opactwo cystersów w Wąchocku)¹¹ w odnośnym kontekście wspomina jedynie (s. 211), że „dopiero 13 XII 1769 r. otrzymał dymissoria do wyższych święceń [i] prawdopodobnie w tym roku został wyświęcony na kapłana (Episc. Crac. 98, k. 282)”.

Obok usterek, zasygnalizowanych tu tylko na wyrywkowych przykładach, zapewne każdy recenzent nie omieszkałby wytknąć rozmaitych braków w warstwie

⁷ AKMKr, sygn. AEp 107 – *Acta actorum consistorii (Episcopalia Caietani Ignatii Sołtyk) 1767-1769*, k. 30r-37v (Veneris VI Martii).

⁸ AKMKr, sygn. AEp 98 – *Acta actorum gratiosorum seu instrumentorum et aliorum pro diaecesi Cracoviensi sub regimine Celsissimi et Reverendissimi Principi Domini Caietani Ignatii Sołtyk, episcopi Cracoviensis, ducis Severiae*, k. 234[236]v-235[237]v. Tamże, na k. 289[285]v, *Facultas Illustrissimo Lenczowski, suffraganeo et officiali Lublinensi, utendi facultatibus omnium pontificalium, pro territorio Lublinense ipsi concessorum, in toto palatinatu Sandomiriensi (z 13 III 1770 r.); z kolei na k. 263[261]r Facultas benedicendi in abbatisam monasterii Lublinensis regulae S. Brigittae Religiosam Mariannam Jezierska, dicti monasterii professam consecratam, post fata Religiosissimae Rosaliae Swederska, ultimae loci illius abbatissae, canonice ad id muneris electam, in personam Illustrissimi et Reverendissimi Joannis Lenczowski, episcopi Abderitanensis, suffraganei et officialis Lublinensis, emanata (z 17 I 1768 r.)*. Por.: M. Borkowska, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. 2 – *Polska Centralna i Południowa*, Warszawa 2005, s. 346 (Rozalia Swederska), 348 (Marianna Jezierska).

⁹ J. Wiśniewski, *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186-1926 r. tudzież sesje kapituły sandomierskiej od 1581 do 1866 r.*, Radom 1926, s. 177 („Dnia 18 X 1767 r., w XIX niedzielę po Zielonych Świątkach, w kościele OO. Jezuitów w Warszawie (w dawnym pałacu Danielewiczów, gdzie potem była Biblioteka Żałuskich), Feliks Turcki, biskup chełmski, w asystencji Jerzego Hilzena, byłego biskupa smoleńskiego, i Krzysztofa Szembeka, biskupa uranopolitańskiego, sufragana [*recte* koadiutora] chełmskiego, konsekrował ks. Lenczowskiego na biskupa tytularnego abderateńskiego”).

¹⁰ AKMKr, sygn. AEp 98, k. 321[318]v.

¹¹ Por.: M. Borkowska, *Z dziejów opactwa cystersów w Wąchocku*, Kielce 1998, s. 149 nn.

faktograficznej, ważnych w perspektywie *curriculum vitae* danej postaci – tyle tylko, że skoro zamysłem autora było świadomie ograniczyć się do spraw związanych wyłącznie z kapitułą katedralną na Wawelu, dopełniwszy kwestionariusz uwzględnionych informacji o zagadnienia odnoszące się do centralnych struktur zarządu XVIII-wiecznej diecezji krakowskiej, zatem wyliczanie w recenzji, o czym by jeszcze można wspomnieć w tym lub innym życiorysie, wydaje się poczynaniem w samym zamyśle chybionym. Jedyne, co rzeczywiście może budzić poczucie niedosytu, skoro tak czy inaczej mamy do czynienia ze słownikiem biograficznym, to brak w wielu przypadkach owych najzupełniej podstawowych dat, wyznaczających ramy chronologiczne czyjegoś życia. Rzecz zrozumiała, iż ograniczywszy zakres przeprowadzonej kwerendy bibliograficznej do minimum, w tych przypadkach, gdzie o dacie oraz miejscu zgonu B. Przybyszewski nie mógł dowiedzieć się z wykorzystanych archiwaliów, poprzestawał na tym, co znalazł u L. Łętowskiego, J. Korytkowskiego, J. Wiśniewskiego czy w *Polskim słowniku biograficznym*. Tego rodzaju «minimalizm» nie stanowi zresztą czegoś wyjątkowego w dorobku rodzimej historiografii, wymagając usprawiedliwienia wiekiem i stanem zdrowia autora. Przykładowo lapidarny, bo zaledwie dwunastowierszowy biogram Onufrego Skotnickiego, który zmuszony w 1808 r. przez austriackie gubernium do wyboru pomiędzy posiadanymi kanonikatem katedralnym krakowskim a prepozyturą zamojską, wybrał tę drugą, w czego konsekwencji «zniknął» po tej dacie z wawelskich źródeł kapitulnych i stąd B. Przybyszewskiemu nie udało się stwierdzić, jakie były jego dalsze losy, nakierowuje myśl, by sięgnąć po *Dzieje kapituły zamojskiej* ks. Franciszka Stopniaka. W publikacji tej widnieje na końcu zwięzły *Katalog kanoników kapituły zamojskiej*, po którym można by oczekiwać jakichś szczegółowszych danych o Onufrym Skotnickim (zwłaszcza informacji, kiedy zmarł), wszakże stosowny «biogram» ogranicza się do stwierdzenia: „Kanonik krakowski, w 1807 r. został dziekanem kapituły zamojskiej” (i nic ponadto)¹². Z kolei w przypadku Michała Ignacego Kunickiego z biogramu w *Katalogu* B. Przybyszewskiego dowiadujemy się wprawdzie, kiedy zmarł (s. 88), wszakże bez wskazania, gdzie to nastąpiło i gdzie z kolei odbył się pogrzeb, o czym nie ma mowy także w stosownym biogramie w *Polskim słowniku biograficznym*. Dopiero sięgnięcie po niewydaną drukiem księgę *Acta pontificalia* arcybiskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego, czy również do osiemnastowiecznej prasy, pozwala stwierdzić, że zgon M.I. Kunickiego nastąpił w Przemyślu, skąd następnie ciało zmarłego sprowadzono do Krakowa, by tam je pochować¹³.

¹² F. Stopniak, *Dzieje kapituły zamojskiej*, Lublin 1962, s. 194.

¹³ Zob.: K.R. Prokop, *Nowo odnaleziona księga «Acta pontificalia» arcybiskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 92 (2009) s. 197. Również: tenże, *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów i księży z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów z osiemnastowiecznej prasy warszawskiej doby saskiej i stanisławowskiej (1729-1795)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 86 (2006), s. 306-307 (tamże przyp. 59, gdzie o złożeniu serca M.I. Kunickiego w katedrze przemyskiej oraz o pogrzebie ciała w Krakowie). Ze współczesnej relacji, zamieszczonej w „Kurierze Polskim” (i opatrzonej datą: „Z Przemyśla, dn. 17 XI 1751”), dowiadujemy się, że „Jmć X. Kunicki, sufragan krakowski i oficjał, opat mogiński, powracając ze Stanisławowa

Przywołanie tego ostatniego przykładu wprowadza do obecnej recenzji jeden jeszcze wątek, o którym zamierzamy wspomnieć. Chodzi o obecność na kartach *Katalogu kanoników krakowskiej kapituły katedralnej w XVIII wieku* życiorysów członków ówczesnego episkopatu. Ich liczba w tym gronie pozwala stwierdzić, że przywołane wcześniej miano *seminarium episcoporum*, jakim obdarzano w czasach nowożytnych rzeczony kolegium, bynajmniej nie było pustym frazesem (w rodzaju nazywania ówczesnego Krakowa „alter Roma” – „drugim Rzymem”)¹⁴, lecz posiadało głębokie uzasadnienie, wiele mówiąc o skali zjawiska. W publikacji B. Przybyszewskiego znajdujemy biogramy aż 53 arcybiskupów, biskupów ordynariuszy i sufraganów, a mianowicie (wyliczając w porządku alfabetycznym): Jana Kazimierza de Alten Bokuma (s. 28), Teodora Kazimierza Czartoryskiego (s. 37), Łukasza Jacka Czermińskiego (s. 38), Michała Delamarsa (s. 41-42), Mikołaja Dembowskiego (s. 44-45), Krzysztofa Dobińskiego (s. 45-46), Andrzeja Gawrońskiego (s. 49-51), Tymoteusza Gorzeńskiego (s. 54-55), Szczepana Hołowczyca (s. 59-61), Stanisława Józefa Hozjusza (s. 61-63), Hieronima Jełowickiego (s. 66-67), Ferdynanda Onufrego Kickiego (s. 70), Dominika Kielczewskiego (s. 71-72), Franciszka Antoniego Kobielskiego (s. 73-74), Adama Ignacego Komorowskiego (s. 80-82), Michała Ignacego Kunickiego (s. 86-88), Jana Franciszka Kurdwanowskiego (s. 88-89), Jana Aleksandra Lipskiego (s. 95-97), Józefa Antoniego Łaszczka (s. 108), Kazimierza Łubieńskiego (s. 114-116), Władysława Aleksandra Łubieńskiego (s. 118-119), Andrzeja Stanisława Młodziejowskiego (s. 137-139), Antoniego Onufrego Okęckiego (s. 142), Józefa Olechowskiego (s. 142-146), Antoniego Kazimierz Ostrowskiego (s. 153-155), Gabriela Jana Podoskiego (s. 162-163), Michała Jerzego Poniatowskiego (s. 165-167), Franciszka Potkańskiego *vel* Podkańskiego (s. 167-170), Teodora Andrzeja Potockiego (s. 172-174), Jana Joachima Henryka Przebendowskiego (s. 177), Stefana Bogusława Rupniewskiego (s. 183-184), Józefa Ignacego Rybińskiego (s. 186-187), Dominika Sienieńskiego *vel* Sienińskiego (s. 188-189), Wacława Hieronima Sierakowskiego (s. 192-194), Karola Wincentego Skórkowskiego (s. 197-198), Kajetana

z pogrzebu śp. Jmci Pana [kasztelana] krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, zachorowawszy w drodze, po trzyniedzielnej chorobie [...] die 9. currentis fatis cessit” („Kurier Polski” R. 1751 nr DDCCXCII, s. [2]-[3]). Por. nadto: *Nekrologium. Księży diecezji krakowskiej zmarli w latach 1749-1810*, oprac. J. Szczepaniak, Kraków 2010, s. 99.

¹⁴ Zob. w tym przedmiocie m.in.: J.W. Woś, *Gdyby Rzym nie był Rzymem to Kraków byłby Rzymem. Wokół spraw polsko-włoskich*, Warszawa 1999, *passim*; Z. Bania, *Kraków – Rzymem Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVII wieku*, w: *Praxis atquae theoria*, red. W. Bałus i in., Kraków 2006, s. 25-33; T. Ulewicz, *Kraków – polski Rzym (jak, kiedy i dlaczego?)*. *Gawęda przysłowioznawcza*, w: *Stromata historica in honorem Romani Mariae Zawadzki*, pod red. J. Urbana, Kraków 2006, s. 337-351. Ostatnio również: K.R. Prokop, *Czy Kraków mógłby być Rzymem?*, „Kraków. Miesięcznik Społeczno-Kulturalny”, R. 2010 nr 64-65, s. 46-47 (kuriozalny tytuł publikacji pochodzi od redakcji czasopisma i został nadany tekstowi – w oryginale zatytułowanemu «Jeśliby nie było Rzymu, wówczas Kraków byłby Rzymem», które to słowa stanowią cytat z diariusza G.P. Mucanteo z lat 1596-1597 – bez uzgodnienia z autorem, pod którego niewiedzę wprowadzono także zmiany w samym eseju); tenże, *O społeczności Krakowa i Warszawy w czasach nowożytnych*, „Rocznik Krakowski”, 78 (2012) s. 28 (tamże *passim* s. 33 i 34).

Ignacego Sołtyka (s. 199-202), Franciszka Andrzeja Szembeka (s. 214-215), Józefa Eustachego Szembeka (s. 215-216), Krzysztofa Hilarego Szembeka (s. 216-218), Krzysztofa Jana Szembeka (s. 218-219), Michała Szembeka (s. 219-220), Onufrego Kajetana Szembeka (s. 221), Jana Joachima Tarły (s. 222-224), Piotra Tarły (s. 224-225), Walentego Wężyka (s. 236), Hieronima Wielogłowskiego (s. 237-238), Michała Wodzickiego (s. 239-241), Mikołaja Ignacego Wyżyckiego (s. 245-246), Andrzeja Stanisława Załuskiego (s. 247-248), Józefa Andrzeja Załuskiego (s. 248-249), Ludwika Bartłomieja Załuskiego (s. 250), Marcina Załuskiego (s. 250-251) i Franciszka Ksawerego Zglenickiego (s. 252-255), co stanowi niemal jedną czwartą spośród ogółu uwzględnionych w *Katalogu* postaci (216). W tej liczbie jest jeden kardynał (J.A. Lipski) i jedenastu metropolitów (T. Gorzeński, S. Hołowczyc, F.O. Kicki, A.I. Komorowski, W.A. Łubieński, A.K. Ostrowski, G.J. Podoski, M.J. Poniatowski, T.A. Potocki, W.H. Sierakowski, M.I. Wyżyccki), podczas gdy mowa tylko o pojedynczym stuleciu, a przecież również wieki XVII, XVI, poniekąd też jeszcze XV, to tak samo czas obecności w gronie kapituły katedralnej na Wawelu licznych późniejszych członków episkopatu¹⁵. W konkluzji nie pozostaje zatem nic innego, jak wyrazić nadzieję, że choćby tylko w tego rodzaju «zawężonych» ramach, jakie przyjęte zostały przez B. Przybyszewskiego dla XVIII stulecia, gremium kanoników katedry wawelskiej doczeka się słowników biograficznych również w odniesieniu do wcześniejszych (i późniejszych) okresów dziejowych, albowiem publikowany katalog biskupa Ludwika Łętowskiego sprzed przeszło półtora wieku, skądinąd nigdy nie wznawiany (choćby w formie reprintu), z pewnością nie czyni zadość dzisiejszym wymogom naukowej krytyki.

¹⁵ Zob. zestawienia sporządzone przez B.S. Kumora, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998, s. 646-662 (tamże tabele 86-104). Por. również: *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI-XIX w.)*, cz. 4, wyd. K.R. Prokop, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 85 (2006) s. 305-377; J. Szczepaniak, *Spis prałatów i kanoników kapituły katedralnej oraz kapituł kolegiackich diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008, s. 13-25.